Aan de gemeenteraad

Datum	: 31 oktober 2023
Zaaknummer	: 3932819
Contactpersoon	: Carolien van Merksteijn
Telefoonnummer	: 026 377 3835

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo over Gevolgen overvol elektriciteitsnetwerk voor ambities Arnhem

Geachte voorzitter en leden,

Het raadslid Brandts van de fractie D66 heeft ons bij brief, ingekomen 13 september 2023, schriftelijk vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018 over Gevolgen overvol elektriciteitsnetwerk voor ambities Arnhem.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

Inleiding
In Gelderland groeit de vraag naar capaciteit veel sneller dan netbeheerders het elektriciteitsnet kunnen uitbreiden. De toename in elektriciteitsverbruik komt voort uit nieuwe aanvragen van grootverbruikers, voor warmtepompen, elektrisch vervoer en woningbouw. De afgelopen jaren heeft het regionale elektriciteitsnet van Liander op steeds meer plaatsen de maximale capaciteit bereikt. Ook het hoogspanningsnet in de provincie heeft de maximale capaciteit bereikt.

Dit betekent dat er sprake is van netcongestie, ook wel genoemd ‘beperkte transportcapaciteit’ of ‘transportschaarste’. Netcongestie kan worden vergeleken met een file op de snelweg. Als er te veel auto’s tegelijkertijd de weg op willen, komt alles tot stilstand. Op het stroomnet is ook een steeds groter verschil tussen de beschikbare ruimte en de hoeveelheid elektriciteit die op piekmomenten getransporteerd moet worden.

Door de netcongestie zijn uitbreidingen van bestaande contracten en nieuwe contracten voor de afname of teruglevering van elektriciteit niet mogelijk voor grootverbruikersaansluitingen. Dit zijn aansluitingen groter dan 3x80 ampère (ofwel 55 kW). In de praktijk is dit alles wat geen woning of klein bedrijf is. Dit merken we als gemeente bijvoorbeeld bij de verduurzaming en de verdergaande elektrificering van de warmtevraag van bestaande gebouwen en wijken. Maar ook bij nieuwbouw van onder andere woningen, scholen en ander maatschappelijk vastgoed, de vestiging van nieuwe bedrijven, het uitbreiden en verduurzamen van bedrijven, de realisatie van laadpleinen en bij grootschalige opwek van energie.

Kleinverbruikers, zoals individuele huishoudens en kleine bedrijven, kunnen op dit moment nog wel nieuwe contracten bij de netbeheerder krijgen. Echter, voor grotere woningbouwprojecten, die nog niet bekend zijn bij de netbeheerder, zal het lastig worden om capaciteit te vinden. En zonder aanvullende maatregelen en flexibeler gebruik van het net door verbruikers, zal ook voor kleinverbruikeraansluitingen in 2026 geen ruimte meer zijn op het net.

De impact van netcongestie op de Arnhemse samenleving en onze ambities is groot en langdurig. Er is ook een sterke onderlinge afhankelijkheid tussen onze ambities omdat ze met dezelfde transportschaarste te maken hebben. Uitbreiding van het net is van groot belang voor het realiseren van alle ambities. Daarom is proactief meewerken aan de realisatie van deze uitbreidingen nodig.

Er wordt hard gewerkt om de netten van Liander en van TenneT uit te breiden. Echter, er moet zoveel verzwaard en/of uitgebreid worden dat dit niet op korte termijn gereed zal zijn. Pas in 2029 verwachten TenneT en Liander weer ruimte te hebben op het net om grootverbruikers, die nu op de wachtlijst staan in onze regio, nieuwe contracten of uitbreiding van contracten te geven. Netverzwaringen zijn dus ook na 2030 nog hard nodig voor verdere verduurzaming en groei. Het is daarom belangrijk om op korte termijn te kijken naar slimme alternatieve oplossingen. En naar mogelijkheden om het net efficiënter te benutten.

Wij maken ons zorgen over netcongestie en zien dit als een urgent probleem. Daarom hebben wij de mogelijkheden voor de gemeente en haar partners om de gevolgen van netcongestie te verminderen in kaart gebracht. En we zijn hiermee al aan de slag gegaan. Wij informeren u hier op korte termijn over.

Bedrijven

1. *In hoeverre ontvangt het college signalen van Arnhemse ondernemers die willen groeien of verduurzamen, maar dit niet kunnen vanwege de netcongestie?*

   Wij werken samen met ondernemers aan hun groei- en verduurzamingsambities. Hierbij merken we dat netcongestie steeds vaker een probleem is voor het realiseren van deze ambities.

2. *Hoe reflecteert én reageert het college op de signalen vanuit ondernemers?*

   Dit vinden wij zeer zorgelijk, omdat we graag zien dat ondernemers hun groeiambities kunnen realiseren. Hiermee zorgen ze voor een groeiende werkgelegenheid in de stad. Ook zien we graag dat nieuwe ondernemers zich kunnen vestigen. Verder willen we graag dat ondernemers kunnen blijven verduurzamen omdat ze hiermee bijdragen aan onze ambitie om koploper te zijn in de energietransitie. Met ons sterk innovatief energiecluster proberen wij op lokaal niveau een bijdrage te leveren aan oplossingen. Echter, pas als het net flink verzwaard en uitgebreid is zal netcongestie een veel minder groot probleem zijn.

3. *Wat kan het college betekenen voor ondernemers die zich melden?*

Wij werken samen met ondernemers aan oplossingen. Ondernemers uit het energycluster met groeiambities, of die zich in Arnhem willen vestigen, werken samen met Connectr aan het realiseren van hun ambities. Dit doen ze met innovatieve collectieve oplossingen. De raad heeft in 2023 incidentele middelen ten behoeve van een regeling beschikbaar gesteld voor de versterking van het vestigingsklimaat voor de hoofdopgave energie. Wij kijken samen met ondernemers hoe ze deze middelen kunnen inzetten voor oplossingen voor netcongestie.

Vanuit de Green deal Nieuwe Haven die op 5 oktober 2023 is getekend, werken ondernemers en partners, waaronder de gemeente, samen aan de realisatie van een Energyhub voor dit bedrijventerrein. Een Energyhub is een verzamelnaam voor een brede waaier aan oplossingen en innovaties voor het afstemmen van vraag en aanbod van elektriciteit. Het bevat de uitwisseling, opslag en opwek van duurzame energie. Wij dragen financieel bij aan de realisatie van de Energyhub op de Nieuwe Haven door de cofinanciering van een procesbegeleider. Daarnaast dragen wij inhoudelijk bij om de ambities van de Green Deal te realiseren, waaronder de realisatie van die Energyhub.

Ook voeren we gesprekken met Liander over de signalen die we binnenkrijgen vanuit ondernemers en andere domeinen. Netcongestie raakt veel domeinen binnen onze gemeente. We zijn al gestart met een aantal acties om, binnen onze beperkte mogelijkheden, de gevolgen van netcongestie voor al deze domeinen te verminderen. Wij informeren u hier op korte termijn verder over.

4. *Herkent het college de problematiek voor de maakindustrie?*

Ja.

5. *In hoeverre staat het Arnhemse vestigingsklimaat onder druk doordat bedrijven vastlopen met verduurzamen en beperkte groeimogelijkheden door netcongestie?*

Het vestigingsklimaat van zeker driekwart van Nederland staat onder druk door netcongestie op afname van elektriciteit. Zie deze kaarten van Tennet en Liander. In Arnhem is netcongestie op afname relatief nieuw, dus de uitwerking op het vestigingsklimaat ook. Maar netcongestie is al langer een probleem in andere delen van Nederland. Er zijn voorbeelden vanuit die plekken dat door toepassing van technische en procesinnovaties er ook op bedrijventerreinen met netcongestie toch op een alternatieve wijze in een elektriciteitsaanbod kan worden voorzien.

6. *Is het college bereid om samen met ondernemersorganisaties op te trekken om regelgeving op dit onderwerp mogelijk aangepast te krijgen?*

   Ja, lobby om regels aan te passen ten gunste van het verlichten van netcongestie voor alle beleidsterreinen van gemeente Arnhem is een van de acties waar we op inzetten.

7. *Op welke wijze werkt het college samen met Arnhemse ondernemers en netbeheerders om een antwoord te bieden op deze complexe problematiek?*

   Vaak zijn oplossingen collectief van aard. Zoals al beschreven als reactie op vraag 3 werken wij op dit moment mee aan collectieve oplossingen op verschillende werklocaties waarbij we de aanwezige innovatieve kennis uit het energiecluster gebruiken. Onderdeel hiervan is het betrekken van de netbeheerder Liander vanuit onze gemeentelijke contacten.

8. *Op welke mate informeert het college Arnhemse ondernemers over dit onderwerp en de mogelijke gevolgen voor verduurzaming en uitbreiding?*

   Structurele communicatie over netcongestie, zowel intern als extern, is een van de acties waar we aan werken. Hieronder valt ook communicatie naar Arnhemse ondernemers.

Woningbouw

9. *In hoeverre heeft de problematiek rondom netcongestie invloed op de realisatie van de Arnhemse woningbouwambities? Kan het college per project inzicht bieden in de mate waarin een netaansluiting voor de reeds geplande woningen en daarbij benodigde bouwaansluitingen is gegarandeerd?*

   Een van de kortetermijnacties waar wij al mee gestart zijn is een interne inventarisatie van alle projecten op alle beleidsterreinen die geraakt worden door netcongestie. Hierbij hoort ook woningbouw. Wij verwachten dat Liander op basis van deze inventarisatie op korte termijn inzichtelijk gaat maken voor welke geplande woningen een netaansluiting is gegarandeerd.

10. *Wat kunnen gemeenten doen om ruimtelijk te sturen op netinpassing? In hoeverre kan daarbij juridisch instrumentarium ingezet worden? Werkt Arnhem al aan beleid gericht op het ruimtelijk sturen op netinpassing?*

    Wij zetten ons in om sneller, meer infrastructuur te realiseren door de uitbreiding van het net en bijbehorende faciliteren. Hiervoor zijn de volgende mogelijkheden:

Veel kleinere nutsvoorzieningen zijn door de wetgever al vergunningsvrij gemaakt. Verder kunnen we in bestemmingsplannen/omgevingsplannen ruimte bieden voor elektriciteitsvoorzieningen, bijvoorbeeld door een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid voor het college van B&W. Daarnaast gaat het vaak om maatwerk en dat betekent dat als er plannen zijn, we deze juridisch faciliteren. Bijvoorbeeld door de aanpassing van een bestemmings-/ omgevingsplan.

Ook ontwerpen we nu beleidsrichtlijnen om de locatiekeuzes voor energievoorzieningen integraal te kunnen wegen en passend te maken in de wijk. Daarbij gaat het zowel om de noodzakelijke verzwaring van het net als om uitbreiding voor nieuwe verwarmingssystemen.

Verder gaat Liander aan de slag met een buurtaanpak voor het uitbreiden van de laagspanningsnetten in de wijken. Hiermee wordt het laagspanningsnet in de hele buurt in één keer toekomstvast gemaakt. Hierover staan wij in nauw contact met Liander, zodat we gezamenlijk dit proces in goede banen kunnen leiden.

Tot slot denken we mee met initiatiefnemers over een snelle en makkelijke procedure voor vergunningsaanvragen voor carports met zonnepanelen en een laadpunt, zonder aansluiting op het elektriciteitsnet.

11. *De Arnhemse raad krijgt goed inzicht in de woningbouwprogrammering en de planning. In welke mate is netcongestie de oorzaak van de recente vertraging in de realisatie van een aantal woningbouwprojecten in Arnhem?*

    Dat hebben we op dit moment nog niet in beeld. We maken een eerste inventarisatie van alle projecten op alle beleidsterreinen die geraakt worden door netcongestie voor het einde van het jaar. Deze informatie gaat inzicht geven welke woningbouwprojecten vertraagd worden door netcongestie.

12. *In welke mate heeft netcongestie invloed op nieuwbouw onderwijshuisvesting en hoe voorkomt het college toekomstige problemen op dit onderwerp?*

    Net als op alle andere beleidsterreinen raakt netcongestie ook de nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Wij zijn al gestart met een aantal acties waarmee we, binnen onze beperkte mogelijkheden, ook onderwijshuisvesting helpen. Wij zijn bijvoorbeeld al aan het verkennen of we onderwijskoepels die nieuwe schoolgebouwen willen neerzetten, maar die nu te maken hebben met netcongestie, kunnen helpen. Wij informeren u hier op korte termijn verder over.

Energietransitie

13. *Kan het college inzicht bieden in de mate waarin netcongestie invloed heeft op de opwekking van duurzame elektriciteit door zonnepanelen (en wind) in Arnhem?*

Netcongestie is al enkele jaren een belemmering voor de realisatie van ‘zon op dak’ bij utiliteits- en bedrijfsgebouwen in Arnhem die een grootverbruikersaansluiting hebben. Daarnaast is ook de netcapaciteit voor de realisatie van de nog geplande zonnevelden, zonnecarports en windturbines tot het jaar 2030 niet gegarandeerd. Maar in het algemeen ligt het grootste probleem bij de opwek van zonne-energie. Buiten de zonnige uren in de lente/zomer is nog ruimte voor extra duurzame opwek van windturbines. Daarom is een goede balans tussen wind en zon in de duurzame opwek belangrijk.

Daarom onderzoeken we, samen met (Arnhemse) partners, innovatieve oplossingen waarbij het elektriciteitsnet zo veel mogelijk wordt vermeden en ontlast. Bijvoorbeeld:

- Het direct gebruiken van de opgewekte elektriciteit in slimme laadoplossingen voor elektrisch vervoer;
- Het voeden van het trolleynet met de opgewekte elektriciteit;
- Het delen/uitwisselen en slim gebruiken van de opgewekte elektriciteit binnen bedrijventerreinen, met smart energy hubs;
- Batterijopslag als hulpmiddel voor bovenstaande oplossingen.

14. *Welke invloed heeft netcongestie op de verdere uitrol van de laadinfrastructuur in Arnhem en de ambities op het gebied van duurzame mobiliteit?*

Individuele laadpalen met een kleinverbruikersaansluiting kunnen op dit moment gerealiseerd worden. Maar ze vragen wel transportcapaciteit die niet voor iets anders gebruikt kan worden. Daarnaast voorzien de netbeheerders dat dit in 2026 ook niet meer kan zonder aanvullende maatregelen. Daarom is het verstandig, en wellicht binnenkort verplicht door de rijksoverheid, om in te zetten op slimme laadoplossingen. Zie ook de inleiding en de beantwoording van vraag 13.

Laadpleinen met een grootverbruikersaansluiting op het elektriciteitsnet die een nieuw of uitgebreider contract nodig hebben, kunnen we nu niet realiseren. Ook (tijdelijke) laadpunten voor zero emissie bouwmaterieel, zoals elektrische bouwkranen, krijgen nu geen transportcontract. We kijken daarom naar innovaties van slim laden in combinatie met zonnepanelen, ofwel zonnecarports. Het beleidsveld duurzame mobiliteit wordt geraakt door netcongestie. We zijn gestart met een aantal acties waarmee we, binnen onze beperkte mogelijkheden, ook duurzame mobiliteit helpen. Wij informeren u hier op korte termijn verder over.

15. *Op welke wijze informeert het college de inwoners van Arnhem over de gevolgen van de beperkte beschikbaarheid op het elektriciteitsnet als zij willen verduurzamen of een laadpaal willen aanvragen, maar dit niet kunnen doen?*

    Inwoners hebben bijna altijd een kleinverbruikersaansluiting, dus kunnen op dit moment nog gewoon verduurzamen of een laadpaal aanvragen. Dit komt omdat Liander rekening heeft gehouden met autonomie groei van transportcapaciteitsvraag vanwege verduurzaming van woningbouw. Deze vraag is echter explosief gestegen. Dus zonder aanvullende maatregelen en flexibeler gebruik van het net door verbruikers, zal ook voor kleinverbruikeraansluitingen in 2026 geen ruimte meer zijn op het net. Laadpalen voor inwoners moeten dus ook slim gaan laden. Daarnaast moet de komende jaren één op de drie straten open om het elektriciteitsnet toekomstvast te maken. Dit doet Liander met de buurtaanpak. Ook verdubbelt het aantal middenspanningsruimtes (transformatorhuisjes) en nemen ze toe in grootte.

Ten slotte

16. *Welke (regionale) rol ziet het college de komende jaren voor zich als het gaat over de gevolgen van netcongestie voor de stedelijke ambities van de gemeente?*

    De Groene Metropoolregio heeft het onderwerp netcongestie al opgetild naar het niveau van het algemeen bestuur. Gemeente Arnhem gaat proactief deelnemen aan het initiatief ‘Integraal programmeren van het energiesysteem’, georganiseerd vanuit de Groene Metropoolregio en Liander. Dit is ingegeven door het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) en de Gelderse energie infrastructuur (GEIS). Hierin brengen wij ons overzicht van toekomstige ontwikkelingen in, welke volgt uit de inventarisatie (zie de beantwoording van vraag 9). Hiermee maakt Liander een planning waar, en in welke volgorde, ze het net gaat verzwaren met als doel een toekomstvast energiesysteem.

    We kijken tegelijk ook naar innovatieve oplossingen om het net te ontlasten. Bijvoorbeeld bij nieuwe ontwikkelingen zoals binnen Arnhem-Oost gaan we streven naar woonwijken met een zo laag mogelijke impact op het net. Ook de warmtetransitie gaan we zo inrichten dat deze zo efficiënt mogelijk voor het elektriciteitsnet is. En bij laadinfrastructuur werken we toe naar slim laden. Hiermee kunnen we met de resterende, en nieuw te bouwen, netcapaciteit zo veel mogelijk uit onze ambities halen.

    Duidelijk is al wel dat we door het optreden van netcongestie keuzes moeten maken. Niet alles kan tegelijk. We krijgen als gemeente waarschijnlijk een rol in het maatschappelijk prioriteren. We zijn al gestart met uitzoeken hoe we deze rol het beste kunnen vormgeven.

17. *In hoeverre heeft netcongestie invloed op de, wat D66 betreft terecht hoge, ambities die we hebben gesteld op het gebied van wonen, duurzaamheid, mobiliteit en bedrijvigheid? Kunnen we deze ambities de komende jaren vasthouden?*

    Netcongestie heeft een grote en langdurige impact op de Arnhemse samenleving en onze hoge ambities op gebied van onder andere wonen, duurzaamheid, mobiliteit, bedrijvigheid en onderwijshuisvesting. We houden deze ambities vast en gaan binnen de gemeentelijke mogelijkheden, samen met ons energiecluster, doen wat we kunnen om de ambities te realiseren. Echter, het zal de komende jaren blijven voorkomen dat projecten uitgesteld worden, niet door kunnen gaan, of op een andere manier gerealiseerd moeten worden dan oorspronkelijke bedacht. Dit komt omdat het netcongestieprobleem veel groter is dan Arnhem alleen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

J.H. de Baas A. Marcouch